

Під час роботи швейної машини не рекомендується опускати притискну лапку на голкову пластину, коли під лапку не підкладена тканина; тягнути тканину при шитті і піднімати лапку.

При підготовці машини до роботи необхідно перевірити: відсутність контакту шківів із сторонніми предметами, бобіною ниток або ниткою; правильність установки бобіни на бобинотримачі; відповідність заправки ниток інструкції з експлуатації; наявність вільного кінця завдовжки не менше 50 мм біля шпульки з ниткою в шпульному ковпачку; шпульний ковпачок повинен бути зафіксований у шпулетримачі. У місцях потовщень у шві або при обробці кутів частота обертання головного валу повинна бути понижена за допомогою ножної педалі. При заміні оброблюваних матеріалів необхідно замінити голки, змінити регулювання натягу ниток, зусилля натискання притискної лапки та ін. На зразку матеріалу виконують пробну строчку і перевіряють її на зусилля затягування та зовнішній вигляд.

Таким чином, готуючись до уроку вчитель планує, які знання будуть потрібні учням для виконання роботи, які вміння і навички вони зможуть використати. Знання з техніки безпеки і використання їх на практиці: правильна організація робочого місця, робота з гострими інструментами, обробка тканини, робота зі швейною машиною мають бути основними. Тому на початку кожного уроку учитель має повторювати такі прості і такі важливі правила техніки безпеки учням.

Список використаної літератури

1. Державний стандарт початкової загальної освіти // Офіційний вісник України. – 2011. – № 33. – С. 104–120.
2. Державні санітарні правила і норми влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу. – Режим доступу до ресурсу: <http://uazakon.com>. [Електронний ресурс]. (дата звернення: 04.04.19). – Назва з екрану.
3. Загальна гігієна: Посібник до практичних занять / За ред. І.І. Даценко. – Львів: Світ, 2001. – 471 с.
4. Закон України «Про освіту» // Верховна Рада України. Від 05.09.2017 №2145-VIII [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12> (дата звернення: 04.04.19). – Назва з екрану.
5. Закон України «Про охорону праці» / Затверджено указом Президента України від 14.10.1992р №2694р №2694 –XII (нова редакція із змінами та доповненнями станом на 1 січня 2004 року) – К: Основа, 2004 – с.56.

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ УМІНЬ ДОТРИМАННЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕЧНОЇ ПРАЦІ ПІД ЧАС РОБОТИ З РІЗНИМИ КОНСТРУКЦІЙНИМИ МАТЕРІАЛАМИ

*Тараненко А.А.
м. Полтава*

Анотація. У статті аналізується асортимент конструкційних матеріалів, з якими працюють учні на уроках трудового навчання. Розглянуто особливості дотримання правил безпечної праці з різними конструкційними матеріалами.

Ключові слова: сучасна шкільна освіта, трудове навчання, урок, конструкційні матеріали, правила безпечної праці.

Найважливішим завданням сучасної шкільної освіти – є виховання здорового

покоління, свідомого ставлення особистості до свого здоров'я та здоров'я оточуючих, створення умов для формування компетентності зі збереження здоров'я учнів на основі засвоєння ними знань про здоров'я та безпеку, практичних навичок здорового способу життя і безпечної поведінки.

Питанням трудової підготовки учнів присвячено праці О. Коберника, В. Стешенка, Г. Терещука В. Титаренко, Д. Тхоржевського та інших.

Навчальні майстерні є приміщеннями з підвищеними ризиком отримати травму. При виконанні робіт використовують гострі та ріжучі інструменти, якими можна поранитися. Тому для забезпечення нормальної та безпечної роботи та перебування у навчальній майстерні слід дотримуватися певних правил: заходити у майстерню можна тільки з дозволу учителя; одягнути спецодяг, застібнути його на усі гудзики та зав'язати на усі зав'язки; дістати необхідні речі для виконання теоретичних або практичних робіт; працювати тільки справними інструментами; виконувати тільки ті роботи, які задав учитель на своєму робочому місці; інструментами працювати обережно та бережливо; використовувати інструменти та технологічне обладнання лише за призначенням; не чіпати без дозволу учителя верстатів, не натискати кнопки та не крутити рукоятки; стружку ні в якому разі не здувати, її слід обережно змитати спеціальною щіткою; робоче місце залишити після роботи чистим, інструменти складеними; про всі нестандартні ситуації (травми, вихід з ладу верстатів, поламак інструментів) відразу доповідати учителя для вжиття необхідних заходів

Конструкційні матеріали – це матеріали, які вивчають та використовують для виготовлення виробів учні на уроках трудового навчання. Розрізняють такі конструкційні матеріали: дерево, залізо, пластмаса, скло, каучук та ін. Розглянемо асортимент конструкційних матеріалів, який використовується на уроках трудового навчання.

Деревина. Хвойні – ялина, сосна, модрина, кедр, ялиця. Листяні – дуб, береза, бук, граб, осика, липа. Найтвердіша та зносостійка порода – граб. Осика – найм'якша листяна порода. Деревина – спиляна й очищена від коренів і гілок частина дерева. Піломатеріал – це розрізаний уздовж волокон стовбур.

Асортимент виробів виготовлених з деревини дуже різноманітний. Деревина дуже добре обробляється різними інструментами, легка, добре склеюється.

Метал – це конструкційний матеріал, який застосовують у різних галузях народного господарства, з кожним роком його використання збільшується. На прокатних станціях виробляють листовий матеріал, при цьому нагрітий зливоч металу пропускають через багато пар валків, які стисненням перетворюють його на тонкий лист завтовшки менш як 2 мм. Є кілька видів тонкого листового металу : жерсть, дахова сталь. Листову сталь завтовшки 0,2-0,5 мм називають чорною, а жерсть, покриту з обох боків оловом, – білою. Олово захищає жерсть від іржі. З неї виготовляють консервні бляшанки, посуд для води та інших харчових продуктів. Дахова сталь – лист завтовшки 0,25-2,0. Її використовують для покриття будинків, виготовлення відер, водостічних труб та ін. тонким листовим матеріалом є й фольга, товщина якої 0,02-0,1 мм. Фольгу використовують для упаковки багатьох харчових продуктів.

Пластмаса – успішно замінює метали, скло та інші матеріали. З пластмаси виготовляють різні деталі машин, побутові речі, посуд, їх використовують як електромонтажні матеріали. Виготовляють пластмаси зі смол, змішуючи їх з різними домішками (наповнювачами). Наповнювачами можуть бути папір, клоччя, тканина, волокно, деревне борошно тощо. Смола, охолоджуючись, тужавіє і міцно склеює між собою часточки наповнювача, утворюючи пластмасу. При нормальній температурі пластмаса досить міцна, а від нагрівання стає пластичною, і їй легко надати потрібної форми. З часом пластмаси «старіють», погіршуються їх зовнішній вигляд, вони стають менш міцними.

Скло – прозорий, твердий і крихкий матеріал, який дістають при охолодженні розплаву з багатьох компонентів. Найважливіша якість цього матеріалу – його прозорість. Основний недолік скла – велика крихкість.

Папір та картон – використання у виготовленні книг, газет, журналів, шпалер, сумок, різних видів упаковок. У нашій країні промисловість випускає понад 200 видів паперу, які мають різну товщину і властивості. Папір може мати шорстку і глянцево поверхню, бути прозорим і непрозорим. Без барвників буває білуватого, сіруватого, жовтуватого кольору.

Папір – тонкий і щільний матеріал. Легко рветься й ріжеться. Легко формується складанням, зминанням, скручуванням. Добре вбирає вологу. Папір – легкозаймистий матеріал. Картон відрізняється від паперу тим, що має більшу масу і товщину. Він міцніший, його важче зминати, скручувати, згинати, різати. Як і папір картон має багато різновидів.

Тканина – найпоширеніше використання у швейному, меблевому виробництві, будівництві, транспорті. З них виготовляють одяг, взуття, спортивні товари, меблі. Тканини надзвичайно різноманітні за зовнішнім виглядом і властивостями. Вони тонкі, пористі. Бувають різного кольору, з гладкою і фактурною поверхнею.

Волокна, що застосовуються для виготовлення тканини, називають текстильними. Розрізняють волокна натуральні і хімічні. Натуральні поділяються на волокна рослинного, тваринного і мінерального походження. Рослинні волокна виготовляють з льону, бавовни, конопель тощо.

Волокна тваринного походження – вовна, натуральний шовк, мінерального – азбест. До хімічних волокон належать капрон, лавсан та інші.

Тканини надзвичайно різноманітні за зовнішнім виглядом і властивостями. Вони тонкі, пористі. Бувають різного кольору, з гладкою фактурною поверхнею.

Тканини дуже добре піддаються формуванню – згинаються, скручуються, зминаються, драпіруються (утворюють м'які округлі складки). Легко ріжуться спеціальними інструментами. Тканини зберігають тепло, легкозаймисті, добре пропускають повітря, вбирають вологу. Більшість тканин під дією вологи і тепла змінюють свої розміри. Міцність тканин буває різною залежно від їх будови.

Працюючи з конструкційними матеріалами учні повинні навчитися дотримуватись правил безпечної праці. Існує ряд правил з дотримання правил безпечної поведінки на уроці трудового навчання.

Процес роботи над усіма проектами у кожному класі має свої технологічні особливості, оскільки учні працюють з різними конструкційними матеріалами. Проекти виконуються з урахуванням уже засвоєних технологій і відповідних знань, умінь і навичок, набутих учнями у попередніх класах. Технології викладено у вигляді переліку процесів обробки різних матеріалів, з якого учитель і учні спільно обирають найбільш доцільні для виготовлення проектного виробу.

Під час роботи у навчальній майстерні на кожному уроці треба звертати увагу на те, чи дотримуються учні правил безпечної роботи, виробничої санітарії й особистої гігієни, навчати їх тільки безпечних прийомів роботи, ознайомлювати з заходами попередження травматизму.

Список використаної літератури

1. Поняття про технологію. Правила безпечної праці [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukped.com/plan-konspekti/trudove-navchannja/5-klas/3040-roniattia-pro-tekhnolohiiu-pravyly-bezpechnoi-pratsi.html>
2. Охорона праці [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Охорона_праці
3. Попович В., Голубець В. Технологія конструкційних матеріалів і матеріалознавство: Навчальний посібник: У 2-х кн. Книга II. Суми: ВТД

Університетська книга, 2002. – 260 с.

4. Терещук А. Методи творчої діяльності на уроках трудового навчання / А. Терещук // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2006. – № 1. – С. 19–23.

НАВЧАННЯ УЧНІВ БЕЗПЕЧНОМУ КОРИСТУВАННЮ ІНСТРУМЕНТАМИ ТА ЕЛЕКТРОПРИЛАДАМИ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

*Бут Д.В.
м. Полтава*

***Анотація.** В статі розкриваються можливості навчання учнів безпечному користуванню інструментами та електроприладами на уроках трудового навчання. Розглядаються види інструктажів, які проводяться вчителем трудового навчання.*

***Ключові слова:** трудове навчання, техніка безпеки, вступний інструктаж, позаплановий інструктаж, цільовий інструктаж.*

На сучасному етапі розвитку суспільства перед вчителем трудового навчання постає завдання забезпечити підготовку учнів до трудової діяльності у різних сферах виробництва та домашньому господарюванні, сформувати навички розв'язання творчих практичних завдань. Тому велику увагу приділяють безпечному користуванню інструментами та електроприладами, адже від цього залежить уміння учнів запобігати травм, орієнтуватися в питаннях охорони здоров'я, отримання медичної допомоги тощо.

Питанню техніки безпеки в трудовому навчанні приділялося багато уваги, про що свідчать дослідження: Шостака І.В., Приходченка К.І., Русанов М.Г., Ремзі І.В., Терещук А.І. та інші.

Метою статті є визначення сучасних підходів до ознайомлення та вдосконалення безпечних умов праці на уроках трудового навчання, розкриття актуальності проблеми підготовки школярів до безпечної роботи на уроках трудового навчання з інструментами та електроприладами, формування основ безпеки учнів в процесі роботи на уроках трудового навчання.

Програми та методичні посібники до занять з трудового навчання враховують різноманітні умови, в яких працюють вчителі трудового навчання, які можливо застосувати в звичайних класах, обладнаних столами або партами.

Навчання учнів роботі з автоматизованими та електричними інструментами в методичному відношенні правильніше розпочинати зі старших класів, коли учні на власному досвіді зможуть відчутти полегшення від заміни фізичних зусиль механічними.

Матеріальне оснащення уроків трудового навчання має, з одного боку, відповідати гігієнічним нормам й естетичним вимогам, з іншого – найкращим чином сприяти формуванню у дітей уявлень, умінь, навичок та внутрішнього прагнення самостійно виконувати вимоги трудової культури.

Вчителі використовують кілька напрямків у вирішенні питань комплектування та зберігання інструментів, пристосувань і матеріалів. Зберігають всі інструменти в спеціальних шафах, комплектуючи кожний вид на весь клас. Перед заняттям в залежності від виду праці викладач разом із черговими розкладає необхідні для заняття інструменти та матеріали.

Також виділяються в стінних шафах кабінету полиці для обладнання до занять художнім конструюванням з відділеннями для кожного учня. Діти самостійно можуть брати свої папки з необхідними інструментами, а після завершення роботи ставити їх